

Maandag 26 april 1915 – ochtendeditie

Berlijn, 25 april. Het grote Duitse hoofdkwartier meldt heden:

Bij leper hebben wij vorderingen gemaakt. Het op 23 dezer veroverde gebied ten noorden van leper hebben wij ook gisteren tegen aanvallen van de vijand behouden.

Parijs, 25 april. De kennisgeving van gisteravond behelst:

De Duitsers hebben ten noorden van leper het uiterste gedaan om voordeel te trekken van de verrassing, veroorzaakt door het gebruik van verstikkende gassen, maar vergeefs. Bij het aanbreken van de dag slaagden de Duitsers er in het dorp Lizerne aan de linkeroever van de IJzer te nemen. Met een krachtige aanval van Zoeaven en Belgen werd het dorp hernomen.

Op onze linkervleugel kwamen wij merkelijk vooruit, terwijl wij voeling hielden met de Belgen; minder op onze rechtervleugel. Intussen werden de Engelsen hevig aangevallen. Zij antwoordden met een tegenaanval. De uitslag is nog onbekend.

Parijs, 25 april. De mededeling van vanmiddag 3 uur meldt (ter aanvulling van hetgeen reeds in het communiqué van zaterdagavond is medegedeeld):

Terwijl de Fransen zaterdagochtend Lizerne hernamen en op hun rechtervleugel langzamer opschoten waren de Engelsen het voorwerp van een hevige aanval. Een onverwijld tegenaanval was hun antwoord. De tegenaanvallen der Fransen worden in eng verband met hun bondgenoten, met succes voortgezet. De Duitsers, die met twee legerkorpsen aanvallen, zijn zaterdag met het gebruik van verstikkende gassen voortgegaan. Enige van hun projectielen, die niet zijn ontploft, bevatten er een grote hoeveelheid van.

Parijs, 25 april. De kennisgeving van hedenavond meldt:

Ten noorden van Ieper duurt het gevecht voort in het voordeel van de bondgenoten.

De Duitsers hebben verschillende punten op het Engelse front aangevallen, van het noorden, het zuiden, het noordoosten en het zuidwesten uit, maar geen veld gewonnen.

Wij zijn door krachtige tegenaanvallen op de rechteroever van het IJzerkanaal gevorderd.

Van elders is niets belangrijks te melden.

Parijs, 25 april. De laatste gevechten aan de IJzer leveren er opnieuw het bewijs van, hoe de Duitsers met onware berichten werken. Hun manier bestaat hierin, dat zij hun tegenstanders in strijd met de waarheid een oorlogvoering verwijten die niet in overeenstemming is met de internationale verdragen, om dat gebruik dan zelf op grote schaal toe te passen en het voor te stellen alsof zij het ter vergelding doen. Enige weken geleden wist men reeds, dat er aan Duitse zijde proeven op honden werden genomen met verstikkende projectielen. Sedert werden er bij herhaling draadloze telegrammen opgevangen, waarin de Duitsers de bondgenoten beschuldigden, verstikkende bommen of projectielen met vergiftige gassen te gebruiken. Nadat aldus de voorbereiding was getroffen, had er de 22^e april aan de IJzer een machtige aanval van de Duitsers plaats, waarbij de verstikkende bommen in menigte werden aangewend.

De verklaringen die Dernburg in de Verenigde Staten heeft afgelegd hebben vele beschouwingen uitgelokt. Men zou niet beter hebben kunnen aantonen, dat het plan om zich van België meester te maken lang van te voren beraamd en in onderdelen uitgewerkt is. Dernburg ziet in België de enige uitweg van Duitsland naar de vrije zee, maar

Duitsland heeft Hamburg, Bremen en Dantzig, die zeker een vrijere uitweg hebben dan Antwerpen of Oostende. Dernburg mag dan wel het tegendeel beweren, maar hij zal niemand overtuigen.

Militaire beschouwingen.

Van militaire zijde schrijft men ons:

Geheimzinnigheid op de Noordzee en geheimzinnigheid in België treffen deze keer samen. Beide kunnen het vermoeden doen rijzen, dat van beide zijden troepentransporten plaats hadden en van dat tijdstip af wachten we met enige meerdere spanning, of in de oorlogsberichten de gevolgen van deze verplaatsingen zich zullen doen aftekenen.

Indien dit vermoeden juist is, en het inderdaad aan beide zijden geheel voor de velddienst geschikte troepen zijn, die naar het westelijk oorlogstoneel worden gevoerd, valt wel met zekerheid te zeggen, dat de Duitse troepen het eerst de strijdlinie zullen bereiken. Engelse strijdkrachten toch moeten eerst in de Franse havens ontscheept worden en daarna nog per spoor naar het operatieterrein worden vervoerd.

We tasten echter vrijwel in het duister of die veronderstelde troepentransporten plaats hadden, en nog hebben. Het is echter wel opmerkelijk, dat bij het veelomstreden leper de Duitsers een niet onbelangrijk succes meldden, een succes, dat van Franse zijde gedeeltelijk werd erkend.

Na de gebeurtenissen tussen Maas en Moezel werd de laatste dagen in het westen onze aandacht weer iets meer naar de gevechtsvelden van België getrokken. Dat begon met de berichten van de Engelsen over een schitterend en zegevierend gevecht ten zuidoosten van leper, dat eindigde met de verovering van heuvel 60. De

correspondent van de Times meende, dat van dit gevecht – vergeleken bij de grote slag van Neuve Chapelle, van geringe omvang –, de resultaten groter beloofden te worden. Dat vermoeden werd gegrond op het feit, dat de heuvel 60, rijkelijk van loopgraven voorzien, een beschutting vormde voor een grotere heuvel bij Zandpoeder (vermoedelijk een hoeve, even ten noorden van Zandvoorde), waar de artilleriestelling der Duitsers is.

Deze beloften zijn voorlopig niet vervuld en de kans, dat ze vervuld worden, wordt met elk uur kleiner. Ook hier gold weer, wat we reeds bij het gevecht van Neuve Chapelle en bij de strijd tussen Maas en Moezel opmerkten; voor het doorzetten van het beginsucces ontbraken de nodige krachten. De aandrang was niet sterk genoeg en de watermassa niet groot genoeg om van het dijkbreukje een geweldige overstroming te maken.

Toen eenmaal de beschermende infanteriestelling genomen was, had het doordringen in de daarachter gelegen artilleriestelling zich hieraan onmiddellijk moeten aansluiten. Toen zulks niet geschiedde, bleek dat de infanterie er opnieuw in geslaagd was zich nog voor haar artillerie te handhaven. Het gevecht eindigde dan ook weer met tegenaanvallen der Duitsers, en we herhalen wat we reeds de vorige maal opmerkten, dat een offensief, waarbij men eindigt met zich te handhaven, slechts een tijdelijk offensief is geweest.

De betekenis, die de Timescorrespondent verder aan het bezit van de genomen heuvel hechtte, komt ons zeer overdreven voor. Over het algemeen is het nemen van vijandelijke loopgraven in deze positieoorlog een vermeldenswaardig feit, doch de waarde van dat feit vermeerderd niet belangrijk, doordat die loopgraven toevallig op een heuvel liggen en de heuvel van Zandpoeder de sleutel van de stelling in Belgisch Vlaanderen te noemen is zeer zeker kras. We betwijfelen dan ook dat de Duitse artillerie op die heuvel zou staan,

als is ze dan nog zo beheersend; op zijn mooist is de hoogte dan een geschikt waarnemingspunt en dekt ze de artillerie, die er met indirecte richting overheen vuurt, enigszins in front. Sleutelpunten en beheersende stellingen zijn woorden, waar vaak zeer onbevoegd mee geschermd wordt en de voorliefde voor hoge punten heeft reeds vaak op een dwaalspoor gevoerd.

Vele bekende militaire schrijvers hebben daartegen gewaarschuwd. Zo schreef Clausewitz "Ein hoher Punkt einer Gegend von dem alle Wasser abfliessen, ist aber meistens nicht als ein höher Punkt, und alles was man von seinem Einflusz auf die kriegerischen Breignisse in Uebertreibung und falscher Anwendung an sich wahrer Vorstellungen geschrieben hat, ist völlig phantastisch." (Een hoog punt in een streek, waar alle wateren van afvloeien, is meestal niets anders dan een hoog punt, en alles wat men over zijn invloed op de oorlogsgebeurtenissen met overdrijving en valse toepassing van op zichzelf juist voorstellingen heeft geschreven, is volslagen fantastisch). De Franse generaal Bonnal gaf in de Revue d'histoire een kernachtige zijn van Gneissenu weer, waarin deze als zijn mening te kennen geeft, dat de merkwaardigheid van de positie van Langres geen andere is, dan dat het water er naar drie onderscheidene zeeën van af vloeit. Aan de hoogte van Zandpoeder zou Gneissenu niets merkwaardigs hebben kunnen vinden!

Dat de Duitsers herhaalde tegenaanvallen deden om het verlorene te herwinnen, is dunkt ons niets bijzonders, elke duimbreed grond wordt immers bloedig betwist, en zeer zeker hier, waar hun stellingen die van de bondgenoten ten oosten van Ieper enigszins naar het zuiden omvatten.

De beschouwingen in de oorlogsberichten over de strijd om hoogte 60 waren nog niet afgelopen, toen een officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier van 23 april ons meldde, dat op de noordelijk

omvattende vleugel bij Ieper de Duitsers een aanmerkelijke vordering hadden gemaakt. Temeer trof ons dat bericht, omdat we er onmiddellijk de vraag aan vastknoopten: zouden zich hier soms gevolgen van geheim gehouden troepenverplaatsingen doen gevoelen? Zouden de Duitsers thans hier ernstige pogingen doen om bij het aanbreken van het gunstiger jaargetijde een beslissing te krijgen?

De berichten, die ons tot op dit ogenblik (zaterdagavond) bereikten, wijzen wel op een niet onbelangrijk succes, hetwelk in het overzicht van de toestand in het zaterdagavondblad nader is omschreven. Doch ook hier moeten we de reeds zo vaak genoemde maatstaf aanleggen; is het mogelijk het succes voort te zetten? Voorlopig blijkbaar niet, en het tot staan komen van de aanval, met tegenaanvallen van de tegenstander, is altijd een bedenkelijk teken, dat de aanwijzing geeft, dat hier slechts een tactisch resultaat is bereikt met plaatselijke betekenis.

Toch blijft de mogelijkheid niet uitgesloten, dat door het in gevecht brengen van nieuwe troepen, die nog worden aangevoerd, de aanval nieuwe kracht krijgt en verdere vorderingen worden gemaakt. Men kan wel als vaststaand aannemen, dat dit hier meer beoogd wordt, dan enige vijandelijke loopgraven te nemen. In dat verband willen we nog even nader het gekozen aanvalspunt van de stelling der bondgenoten beschouwen.

In de frontlinie, die zich van Nieuwpoort over Ieper, Armentières, la Bassée en Atrecht in Noord Frankrijk ongeveer in de richting noord zuid uitstrekt, vormt het gedeelte ten oosten van Ieper, zoals we reeds hiervoor aangaven, een vooruitspringend bastion, waarvan de noordelijke flank Bikschote-Langemark-Passendale ongeveer oostwaarts loopt. Tegen die flank hebben nu de Duitsers een geweldige druk uitgeoefend en de gehele linie inderdaad naar het

zuiden verschoven. Tegelijkertijd zijn daarbij de overgangen over het kanaal bij Steenstrate en Het Sas bezet. Nu is het innemen van de kanaalovergangen, waarom reeds zo vaak werd gestreden, een tactisch succes, doch het uitbreiden van het aanvankelijk succes tot een van strategische betekenis moet vooreerst meer in zuidelijke dan in oostelijke richting gezocht worden.

Op de lijn van Pilkem tot een punt ten noorden van Boezinge is de Duitse aanval tot staan gekomen. Mocht het echter lukken de voorwaartse beweging te hervatten, dat front nog verder naar het zuiden te dringen en Ieper te nemen, dan is daardoor de gehele verdere zich naar het zuiden uitstreckende linie, die echter haar front naar het oosten heeft, met oprollen bedreigd.

Slechts het tijdig vormen van een nieuwe verdedigingslinie ten zuiden van Ieper, welke, oostwaarts lopend, de flank van de verdere stelling beschermt, zou dat kunnen beletten.

Het is echter nog lang zo ver niet. Wel zijn we overtuigd, dat een nieuwe bloedige strijd om Ieper thans opnieuw is aangevangen en voorlopig nog niet zal zijn afgelopen. Het oude Vlaamse stadje zal weer het aantrekkingspunt vormen voor geweldige strijdkrachten.

Of thans hier de aandrang sterk genoeg zal zijn?

We wezen reeds op het voor de Duitsers bedenkelijk teken, dat de aanval tot staan kwam. Hierdoor hebben de bondgenoten weer enige tijd gewonnen voor het aanvoeren van versterkingen, als deze althans in voldoende mate beschikbaar zijn. Nu het offensief niet in één beweging is kunnen worden doorgezet, zien we ook hier weer een langdurige worsteling tegemoet.

Het geheim van de Noordzee is nog niet opgelost. Varen daar transportschepen, die hun mensenlading aan spoortreinen overgeven? Waarheen wordt die lading gevoerd?

Verondersteld, dat het juist is, dat een belangrijk deel van het nieuwe Engelse leger naar het front wordt gebracht, zullen de bondgenoten zich dan door de strijd bij Ieper het initiatief laten ontnemen en deze nieuwe strijdkrachten door de worsteling daar laten aantrekken? Of zullen ze die strijdkrachten op een thans reeds door hen gekozen punt inzetten, waar ze menen, dat die inzet de balans zal doen doorslaan, onverschillig wat er op andere delen van het front voorvalt?

We blijven het antwoord op deze vragen schuldig. De komende gebeurtenissen zullen de oplossing brengen, doch Ieper trekt voorlopig hier in het westen het grootste deel van onze aandacht.

Het Belgische Rode Kruis.

Brussel, 22 april.

De moeilijkheden, waarvoor het Belgische Rode Kruis zich geplaatst ziet, hebben hier te lande een beroering verwekt, welke ook over de grenzen zal doordringen, en daarom lijkt het nuttig de juiste toedracht van zaken eens in het licht te stellen en zodoende wereldkundig te maken.

In het ochtendblad van 17 dezer kon men onder de telegrammen een Wolff-bericht lezen, waarin bekend werd gemaakt, dat de gouverneur-generaal zich verplicht had gezien het bestuur van het B. R. K. van zijn functies te ontheffen en deze toe te vertrouwen aan graaf Hatzfeldt-Trachenberg. De reden van dit besluit, heette het verder, is de weigering van het bestuur om methodisch mee te

werken, volgens de instructies van de gouverneur-generaal, aan werken van weldadigheid, welke een dringend karakter droegen.

Dit zeer korte bericht liet plaats open voor vele vraagtekens; en, wonderlijk genoeg, bleek Wolff het hem ambtelijk verstrekte communiqué niet volledig te hebben overgeseind, althans bevatten maandag de Brusselse ochtendbladen dit ambtelijk bericht, waarvan de aanhef boven werd opgegeven, met een vervolg, dat ik hier vertaald weer zal geven. Iedereen, gaat het communiqué namelijk voort, die een oprecht medegevoel heeft voor ongelukkigen, moet begrijpen, dat in de tegenwoordige omstandigheden het R. K. zich niet uitsluitend moet bezig houden met gewonden, oorlogsinvaliden en enkele andere werken van min of meer beperkt arbeidsveld. Het R. K., dat in oorlogstijd het middelpunt der weldadigheid in het gehele land is, heeft het als zijn plicht te beschouwen hulp te verlenen bij het lenigen van alle noden, waaronder het ganse volk tengevolge van de oorlog lijdt. De gouverneur-generaal wenste dit doel te bereiken volgens een methodisch uitgewerkt plan en had verschillende deskundige personen opgedragen ten bate van het Belgische land gebruik te maken van de praktische resultaten, bereikt door de internationale conferenties van het R. K., en wel in het bijzonder van die van Wenen, Sint Petersburg en Londen. De nieuwe centrale leiding van het R. K. zal haar krachten inspannen om, in samenwerking met de provinciale weldadigheidsorganisaties, dit edele denkbeeld te verwezenlijken.

Zoals men ziet, leerde het volledige communiqué ons al evenmin wat er eigenlijk de juiste reden van geweest was, dat tegenover het B. R. K. een zo scherpe maatregel was genomen en het leek mij volstrekt noodzakelijk deze zaak tot klaarheid te brengen. Ziehier wat ik in Rode Kruiskringen omtrent de ware toedracht van het gebeurde vernam.

Het B. R. K. is opgericht door een Belgische wet van 1892, waarbij de statuten werden goedgekeurd. Art. 1 van deze statuten, dat het doel der vereniging omschrijft, behelst o.m. de bepaling, dat in oorlogstijd het R. K. zijn hulp heeft te verlenen aan de militaire gezondheidsdienst en moet meewerken aan de hulpverschaffing aan alle slachtoffers van de oorlog. Bovendien geeft een nader koninklijk besluit van 22 januari 1892 in art. 14 als een der gevallen, waarin de bewilliging op de statuten kan worden ingetrokken, aan, het geval dat de vereniging haar geldmiddelen gebruikt tot een aan haar werkzaamheden vreemd doel, of in strijd met het doel der vereniging.

Nu is de gouverneur-generaal begonnen met vast te stellen, dat België in vredestoestand was en art. 1 der statuten van het R. K. dus niet toepasselijk was. Hieruit vloeide dan voort, dat de geldmiddelen van het R. K. gebruikt konden worden tot niet-militaire doeleinden en een keizerlijk gedelegeerde bij het bestuur van het B. R. K. was benoemd met bijzondere opdracht om op het geldelijk beheer toezicht te houden; deze gedelegeerde was graaf von Hatzfeldt-Trachenberg.

De gouverneur-generaal gelastte daarop het R. K. zich aan het hoofd te stellen van de bestrijding der tuberculose. Het bestuur merkte op, dat zijn statuten zich daartegen verzetten en dat bovendien de Ligue belge contre la tuberculose sedert lang de nodige maatregelen daartegen had genomen. Vervolgens beval de gouverneur-generaal het R. K. zich bezig te houden met de weldadigheid en het onderdak brengen van de behoeftigen in het gehele land, waarop het bestuur uiteenzette, dat de openbare weldadigheid in België uitsluitend tot het domein behoorde van de burelen van weldadigheid en de besturen der gasthuizen, die hun bijzondere geldmiddelen daartoe hadden en waarvan het beheer bovendien een ingewikkelde

administratie vereist, voor welke het R. K. noch volgens haar statuten noch op andere wijze bevoegdheid bezit.

Tenslotte stelde de gouverneur-generaal de eis, dat het B. R. K. zich zou bemoeien met het werk der publieke vrouwen en der syfilislijders, dat de gouverneur-generaal bezig was te stichten. Nogmaals meende het bestuur, dat dit werk niet strookte met zijn statuten, en weigerde.

Daarop riep de gouverneur-generaal het bestuur bij zich en gaf het tien minuten bedenktime om met ja of neen te antwoorden op de vraag, of het bereid was ten minste zijn beschermheerschap te verlenen aan de werken van sociale gezondheid, die de Duitse overheid van plan was in België in het leven te roepen. Het bestuur antwoordde met neen en werd nu terstond ontbonden door een besluit van de gouverneur-generaal. De kas van het R. K. werd op 14 april bij de Société Générale in beslag genomen, terwijl terzelfder tijd voorlezing werd gedaan van het besluit, waarbij het B. R. K. ontbonden werd verklaard.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Te Gent wordt het volgende aangeplakt:

Het uitstellen van voorstellingen, portretten, briefkaarten, enz. der koninklijke familie van België, alsook het verkopen van dergelijke voorstellingen in winkels of op straat, is in het etappengebied verboden. Overtredingen worden gestraft met boete van 300 mark of gevangenis, eventueel ook met beide straffen, voor zover geen zwaardere straf moet worden toegepast. En verder: wie drukwerken, geschriften of afbeeldingen, beledigend voor de Duitsers, vervaardigt of helpt vervaardigen, koopt, bezit, verkoopt of op andere wijze verspreidt, wordt gestraft met gevangenis of een boete, welke tot

5000 mark kan gaan, tenzij een zwaardere straf wordt opgelegd. Dezelfde straffen bedreigen hem, die opzettelijk of zonder voorbedachten rade, onjuist oorlogsnieuws verspreidt.

Reeds begin februari was het uitstellen van portretten der Koninklijke familie, zowel binnen als buiten de winkels, te Gent verboden.

Men schrijft ons van Duitse zijde:

De Guerre Mondiale schrijft, dat het behoud van Ieper thans afhangt van de snelheid, waarmee het zware geschut, dat de Britten afhandig is gemaakt, wordt aangevuld. Aan Franse zijde namen afdelingen van het Algerijnse legerkorps aan de strijd deel, doch deze waren geringer in aantal dan de Britten die op het kritieke ogenblik de beste elementen van hun in een wijde kring om Ieper gelegen drie divisies trachtten te verenigen. Deze manoeuvre begon echter te laat. Sedert de overwinning der Duitsers bij Langemark op 10 november was het wapenfeit van vrijdag 23 april het belangrijkste, zegt de Franse militaire pers, dat in die streek voorviel.

Het leven te Brussel (KVdW).

April.

Er is een soort mensen, waar intellectuelen hun geringschattende neus voor plegen op te halen, en die ik, uit al de armzalige diepte van mijn gebrek aan praktische zin, haast bewonder: dezen die, waar hun iets tegen slaat, onmiddellijk iets anders bij de hand hebben waarmee zij het proberen; en zo voort tot het geluk ze tegenlacht; geen grote vechters - ik geef het toe - van het leven, want niet geleid door een groot ideaal; veel meer meelopers, die ge zelfs schuimers kunt noemen, zo gij daar lust toe gevoelt; maar die, terwijl de anderen met hun hoofd in de wolken lopen, meer profijtelijk met hun ogen op de aarde aan het zoeken zijn, en er steeds iets vinden dat

eetbaar is, zij het soms van geen allereerste hoedanigheid, en al moeten zij er zich heel dikwijls nutteloos om bukken. De gaven van zulke lieden zijn geduld en volharding, zijn een levenstaaiheid en een levenswil vooral die men doorgaans niet genoeg waardeert, omdat men te veel let op de middelen, die deze drang, deze eis van leven soms ter voldoening gebruiken. Alsof in praktische logica niet steeds geldt als een brutale noodzakelijkheid, het “la fin justifie les moyens”, - en vooral: “la faim” ...

Zulke mensen, die niet te fier zijn om paraplu te verkopen als de nobele boekhandel niet meer gaat, en, komt de paraplu in zijn winstgevende zending te falen, het “primum vivere” tot een overtuigend, tot een eerbiedwekkend axioma zelfs voor de meest verstokte filosoof weten te maken door het heldhaftig uit venten gaan met schol of rottende sinaasappelen: zulke mensen hebben, op een weliswaar hoger beschouwingsvlak, hun evenwaarde, ik ging zeggen hun evenknie, gevonden in lichamen, waar men ze anders niet zou gaan zoeken, en door de band ook niet vindt.

Inderdaad, er heersen (en aldus kom ik eigenlijk op mijn verhaal), er heersen in sommige beschaafde sferen, en niet het minst in deze, aan wie het bestuur van steden en gemeenten is toevertrouwd, sommige vooroordelen, die hen - de sferen - verleiden, al te licht en al te lichtzinnig, tot het neusophalend gebaar van intellectuelen voor de moed van deurwaarders, die handel zijn gaan drijven in zachte zeep (tussen haakjes een duur geworden, en daardoor zeer winstgevende waar). Nota bene: hierin zijn bedoelde bestuurlijke sferen in zeer waardeerbare tegenspraak met zichzelf; wat zij als vanzelfsprekend, als de meest onomstootbare kolommen van gemeentelijk beheer beschouwen, klagen zij als individu door hun persoonlijke gedragingen aan. Onbewust zijn zij de allegorische Samson's van de eigene symbolische tempelzuilen. De eenling spreekt zichzelf tegen, zodra hij zich een deel gevoelt van het administratief geheel. Het

maatschappelijk wezen bukt gedwee, nee, onbewust, onder vooruitzettingen, die de enkeling, zo niet met afschuw, dan toch zonder de minste wroeging verwerpt. En als ik u zeg ...

Neen, ik zeg het u niet: het gaat hier niet om bespiegelingen van morele en ethische aard, en zelfs niet van zuiver esthetische aard, zoals blijken zou uit verdere ontwikkeling van deze beschouwingen, en per slot van rekening aan het slot van dit verhaaltje toch blijken zal. Laat ik u intussen een kleine anekdote vertellen, die zich als inleiding ertoe zo goed als opdringt, althans voor mij een zeer gemakkelijk middel is om u de betekenis te doen vatten - zij is wel niet heel groot, die betekenis, maar toch heel merkwaardig - van het feit, dat ik u hier heb te vertellen.

Vijftien, zestien jaar geleden - hoe vliegt de tijd! - woonde een groot Vlaams beeldhouwer op een klein Vlaams dorp. Onnodig ze u te noemen: gij hebt al geraden dat de beeldhouwer George Minne, en het dorp Sint Martens Latem aan de Leie is, dat toen nog niet ontheiligd en ontveiligd was geworden door nogal burgerlijke artiesten en nogal artistieke burgers. Minne woonde er toen in een villa met een grote tuin, en voor de stoep van de villa lag een grasveld van wel vijfhonderd vierkante meter uitgestrektheid. Wij waren toen een viertal vrienden, die iedere dag voor dat grasveld gingen zitten; en wij vonden het, evenals de eigenaar, een mooi grasveld. Toen echter het volgend jaar, bij het vernieuwen na het seizoen, Minne eraan dacht dat hij weer maanden lang datzelfde gras onder zijn ogen ging krijgen, datzelfde wel mooie - werkelijk zo mooie? - gras, dat echter niet het minste nut aanbood dan eventuele bespiegelingen over de morele waarde van de uniformiteit, met het oog op het berusten in ons lot, toen besloot hij, het mooie grasveld om te laten delven en er aardappels te laten planten, aardappels, die bloemen dragen, hetgeen gras niet doet, en naderhand voedzame knollen opleveren, wat voor talrijke huisgezinnen praktisch profijt oplevert.

Aldus dan geschiedde: er werd gedolven, en wel door Jefke Schouwbroek en zijn zoon Mielke, niet minder dan twee steken diep, omdat het onkruid niet zou doorschieten (ik geef deze bijzonderheden om u te tonen dat de geschiedenis werkelijk gebeurd is).

Kwam meneer de burgemeester voorbij met zijn manke hond.

‘Ha, ge zijt gelijk uw grasveld aan ‘t omdelven, meneer Minne?’, sprak hij.

‘Gelijk gij ziet, meneer de burgemeester!’ zei de beeldhouwer.

‘Ha, ge gaat zeker nieuw gras zaaien, van dat Engelse?’ wedervoer de burgemeester, zaakkundig.

‘Nee, meneer de burgemeester’, antwoordde Minne. ‘ik ga er pataters poten.’

‘Gaat ge er pataters poten?’ schrok de burgemeester. En als hij zag, dat het ons allen, die er omheen stonden, ernst was, en dat dit grasveld nu werkelijk zinkgroen aardappelloof ging vertonen, toen droop hij af, kopschuddend: die beeldhouwer wist werkelijk niet hoe het hoorde.

Wel te verstaan, de burgemeester woonde op een boerderij, waar geen grasplein van een millimeter groot te bespeuren was, en daarentegen de aardappelteelt op grote voet tierde. Maar dat was het juist: wat niet past op een boerderij is onontbeerlijk bij een herenhuis, en omgekeerd trouwens. Zodat George Minne een grof vergrijp pleegde niet alleen tegen het begrip villa, maar tevens tegen het concept boerderij, - waarbij overwegingen als lelijkheid van gras en voedingswaarde van aardappelen van zeer ondergeschikt belang, en daarenboven onwelvoeglijk waren...

Die burgemeester, die een dorpsburgemeester was en verder niet van speculatieve wetenschappen hield, had nimmer een boek over stadsesthetiek of stedenbouw gelezen. Vanwege zijn functie echter, die vermoedelijk een bijzondere wijding aangeeft, dacht hij onbewust in overeenstemming met alle gemeentebesturen die achten, dat het stedelijke op zich landbouwachtigheid met afschuw van de hand wijst. Zodat men ook in de squares van Brussel alles, behalve snijbonen en bloemkool vindt, en men langs de boulevards nog liever hopeloos magere ahornen plant, dan vette appelaren. Niet dat de heren raadsleden niet een appeltje lusten (vooral tegen de dorst), en verzaakt hebben aan alle vegetarische voedsel. Ik kan integendeel op goede gronden bevestigen, dat velen er midden in de stad, maar achter muren die ze verbergen, tuinen vol schorseneren en aalbessen op na houden. Daarom durfde ik dan ook hierboven de dubbelzinnigheid aanklagen, die zij ten toon spreiden en als particulieren, en als administrateurs.

Maar daar komt nu verandering in, want - nood dwingt. De volksvoeding, waar de gemeente een goed deel in te betalen heeft, kost enorm veel, en iedere dag wat meer. Op Amerika zal men niet in der eeuwigheid mogen rekenen. Er kunnen misschien nog andere factoren zijn die de voorraden komen beperken. Op nog veel geld inzamelen moet men niet meer rekenen: de burgerij wil niet meer geven - in veel gevallen omdat zij niet meer kan. En ziedaar waarom de vroedschap van de Brusselse voorsteden het besluit heeft genomen, het voorbeeld te volgen van een bekend ingenieur der hoofdstad, die dikwijls door grote en stoute werken de aandacht op zich gevestigd heeft en thans, waar alles in zijn vak stilligt, zich niet verlaagd acht omdat hij de advertentieagentuur voor sommige dagbladen op zich heeft genomen. Bedoelde gemeentebesturen hebben al hun begrippen over stedenschoon en administratieve waardigheid afgelegd. Niet alleen hebben zij braakliggende gronden

ter beschikking van arme lieden gesteld, die ze thans bebouwen gaan, zodat wij erwtenpeulen zullen zien plukken middenin de meest aristocratische straten; maar ook de open tuinen worden ten behoeve van de volksvoeding aan intensieve cultuur onderworpen. En...

Ik zit dit te schrijven voor een open raam. Dat raam geeft uitzicht op een square, een zeer aanzienlijke square: midden wat jonge acacia's, wat opgeschoten slungelige Italiaanse populieren, wat dikbottige loten van kastanjelaars en dan de foefeling van allerlei heesters en laag gewas, daalt een hectaren groot grasveld naar een vijvertje, dat de vorm heeft van een nier (waarom, waarom?). Welnu, sedert acht dagen werken daar een kleine honderd werklieden. Zij spitten en zij delven. Zij verdelen de grond in beddekens. Over een maand of zo zal ik er in rechte lijnen het sappige groen der erwten zien piepen. Harder zal er het gebosselde groen zijn der uienpijpjes. Ik zie de wilde strengeling der spinazie al tieren. En er zullen aardappelen zijn, aardappelen, in plaats van het domme, eentonige gras.

Want ik hou nu eenmaal niet van gras.

Weliswaar hou ik ook niet van aardappelen...

Maandag 26 april 1915 – avondeditie

Londen, 26 april. Aan de Morning Post uit Noord Frankrijk:

De slag tussen Lens en de zee is nu algemeen. De twee belangrijkste feiten hadden vrijdagavond en zondagmorgen plaats bij la Bassée en langs het kanaal tussen Ieper en Bikschote.

Het leger van de hertog van Wurtemberg, dat ten noorden van Ieper strijdt, telt ook een aantal Hongaarse regimenten.

Londen, 26 april. Aan de Morning Post uit Noord Frankrijk:

De Franse troepen, die door verstikkende bommen gedwongen werden ten noorden van Ieper terug te trekken, bestonden uit zoeaven en mariniers. Ook stonden er Belgische karabiniers. De vijand schoof massa's troepen over het kanaal, zwenkte naar links en viel een aanzienlijk gedeelte van de Canadese strijdmacht in de rug aan.

De Canadezen vochten met de bajonet als leeuwen naar twee fronten. Britse versterkingen kwamen aangesnel, vermengd met zoeaven, en baanden zich een weg naar de omsingelde Canadezen. De gehele macht deed toen een aanval en heroverde niet alleen de verloren stellingen, doch kreeg ook vaste voet in de Duitse linies. Gehele Duitse compagnieën werden weggevaagd in de roemrijke stormloop.

Dat vele gevangenen gemaakt zijn, wijst er op, dat de Duitse verliezen zwaar zijn, want het was moeilijk zich in een dergelijke woedende strijd over te geven. Een groot aantal machinegeweren werd veroverd. Het Duitse veldgeschut werd tot de terugtocht gedwongen. De Britse artillerie hield zich gedurende het gehele verloop van het gevecht bewonderenswaardig. Verscheidene Engelse en Franse kanonnen werden eerst achtergelaten, doch zijn niet door de vijand veroverd, aangezien de artillerie met een gordijn van vuur de vijand belette de stukken te naderen, welke achtereenvolgens werden herwonnen.

Onder het veroverde Duitse materiaal bevindt zich een nieuw werktuig, waarmee bommen, die verstikkende gassen ontwikkelen,

worden geworpen. Het staat op een stalen vork, die in de grond gestoken wordt. Met een schroef zet men het werktuig aan en het ontspant zich dan als een katapult. De tot 270 meter ver geworpen bommen zijn zo groot als een voetbal en de uitwerking van de dampen doet zich tot een mijl afstand voelen.

Parijs, 25 april. In een te Parijs ontvangen telegram uit Noord Frankrijk wordt medegedeeld, dat ooggetuigen van de aanval der Duitsers op Boezinge van mening zijn, dat de Duitsers geen bijzondere granaten met verstikkend gas gebruikten, maar dat een soort damp met tot dusver onbekende middelen uit de Duitse loopgraven werd voortgedreven.

De bondgenoten hadden reeds vroeger een ongewone beweging opgemerkt achter de borstweringen der loopgraven van de vijand, in welke openingen waren gemaakt. De Duitsers hebben een gunstige wind afgewacht om onder druk dampen uit te drijven, die herkend zijn als afkomstig van chloorhoudend gas. De troepen der bondgenoten waren verbaasd, toen zij dikke wolken van een zwartachtige nevel naar zich toe zagen komen. De vijand snelde daarop, gebruik makend van de tijdelijke verwarring, en door artillerievuur ondersteund, uit de loopgraven.

De Duitsers droegen rookmaskers, zodat zij door de gordel van damp konden heendringen.

Parijs, 26 april. Het gevecht bij Langemark, waarop de Duitsers zich beroemen, heeft plaats gehad op niet meer dan 4 km van het westelijke front, dat in het geheel 950 km lang is. De vijand ondernam de aanval met een drievoudige overmacht.

Berlijn, 26 april. Officiële mededeling van heden uit het grote hoofdkwartier:

De gevechten bij Ieper duren voort.

Lizerne, ten westen van het kanaal, dat de Fransen beweren te hebben heroverd, is nog steeds in ons bezit, evenals het hele terrein, dat wij aan de westzijde van het kanaal bezet hebben.

Het getal der hier veroverde kanonnen steeg tot 44. Daaronder zijn nog steeds de 4 zware Engelse kanonnen.

Ten noordwesten van Zonnebeke zijn onze aanvallen gevorderd.

We maakten daar meer dan 1000 Canadezen gevangen. Een zonderling mengelmoes van volken: Senegalezen, Engelsen, Turco's, Indiërs, Fransen, Canadezen, Zoeaven en Algerijnen, vindt men hier op een betrekkelijk kleine plek bijeen.

Parijs, 26 april. Officiële mededeling van hedenmiddag 3 uur:

In België duurt de slag onder gunstige omstandigheden voor de geallieerde troepen voort.

Twee aanvallen van de Duitsers, die uit Passendale en Broodseinde oprukten, zijn door de Engelse troepen gestuit.

De Duitsers hebben daarna Ieper hevig beschoten.

De Fransen zijn door heftige tegenaanvallen vooruitgekomen op de rechteroever van het IJzerkanaal.

De oorlogstoestand.

Zowel de officiële berichten als de bladen houden zich bezig met waardeschattingen van het succes, op het einde van de vorige week ten noorden van Ieper behaald.

Een telegram uit Berlijn heeft daarover het volgende gemeld:

“De bladen noemen het eergisteren bij Ieper behaalde succes uit tactisch oogpunt niet onbelangrijk, en uit moreel oogpunt van grote waarde.”

Het wil ons voorkomen, dat deze waardebepaling juist is.

Wij omschreven in ons vorig overzicht het terrein, dat de Duitsers hebben gewonnen en noemden het plaatselijk, omdat de bondgenoten door tegenaanvallen er in zijn geslaagd de terreinwinst der tegenpartij plaatselijk te beperken. Die tegenaanval was gericht op het front der Duitsers, dat dezen van Bikschote-Langemark, op een evenwijdige lijn tot voorbij Pilkem hadden weten vooruit te brengen. Zij hebben dat in de nacht van donderdag op vrijdag gedaan weten te krijgen en vrijdag is hun opmars op de aangegeven linie tot staan gebracht. Teruggeworpen zijn de Duitsers echter ook niet. Zij hielden de Fransen voor hun nieuw front in toom. Waar hen dit was gelukt, zou men uit de stormaanval op Lizerne, dat over het IJzerkanaal ligt, die wij zaterdag gemeld hebben, wellicht geneigd zijn de veronderstelling te maken, dat zij, voorlopig nu maar het front Pilkem-St. Juliaan latende waar het was, een opmars naar het westen in de zin hadden. Dat zulk een plan nu reeds door de Duitsers zou worden gevoerd, lijkt ons niet waarschijnlijk toe, gezien het grote gevaar aan deze onderneming verbonden, zolang daar even ten zuiden nog hun vijanden een front west-oost bezetten, dar de noordelijke zijde vormt van de oostwaarts vooruitspringende bocht om Ieper. Binnen deze bocht zou immers de aanvoer van versterkingen tot het uitvoeren van een flankbeweging tegen de westwaarts opererende Duitse strijdkrachten mogelijk zijn.

Trouwens de bestorming van Lizerne heeft hen, naar de Fransen ons melden, slechts voor korte tijd meester van dit dorp gemaakt. De

Fransen hebben het heroverd en naar het westen blijft het succes der Duitsers wat het was, de vorming van een zuidwaarts verlengstuk van hun front langs het kanaal.

Onze medewerker heeft in ons ochtendblad reeds uiteengezet, dat niet westwaarts, maar zuidwaarts nu de richting is, waarin een voortzetting van het tactische succes der Duitsers moet worden verwacht, of, ruimer gezegd, als de Duitsers hun aanvallen willen en kunnen doorzetten zal hun streven er waarschijnlijk allereerst op gericht zijn, de bocht om leper heen uit het front te werken en leper zelf te bezetten.

De onderscheiden officiële berichten laten de mogelijkheid toe, dat een algemene aanval in deze nacht reeds wordt ingeleid. De Duitsers, zo meldt het hoofdkwartier, hebben de tegenaanvallen der Fransen op het front bij Pilkem tegengehouden en hun eigen aanvallen verder oostelijk, bij St. Juliaan, voortgezet. (Ten zuidwesten en zuidoosten van dat plaatsje liggen de hoeven Kirsselaere en Grafenstafel). Het Franse communiqué van gisteravond vermeldt aanvallen der Duitsers tegen het leperenfront uit een hele reeks van windrichtingen, waarvan de zuidwestelijke voorshands niet duidelijk is.

Zouden de bondgenoten zich door de Duitsers het initiatief laten ontnemen, of zullen zij, wat er te leper gebeuren mag, hun verse strijdkrachten nochtans inzetten op het voorgenomen punt?

Deze vraag o.a. heeft onze militaire medewerker geschreven, stelt zich de belangstellende toeschouwer naar aanleiding van de verhoogde bedrijvigheid te leper.

In afwachting van de gebeurtenissen, die ons op die vraag het antwoord zullen geven, wijzen wij op het succes dat de Duitsers ten zuiden van Komen melden (17 stukken geschut buitgemaakt!).

Het raadsel van de heuvel Zandpoeder, door een correspondent van de Times opgegeven, hoeft niet meer te worden opgelost, immers de verovering van deze heuvel, die op die van heuvel 60 zou kunnen en behoren te volgen, is uitgebleven. Wij danken de vriendelijke lezers voor hun veronderstellingen daaromtrent. Het kan best zijn dat de man met Zandpoeder Zandvoorde bedoelt, maar dan is hij toch erg in de war, want Zandvoorde ligt niet aan de weg Ieper-Menen. Een lezer is zo goed voor ons een kaartje uit het Westvlaams Idioticon van De Bo over te trekken. Dat kaartje staat echter ver bij de Duitse kaarten ten achter.

De Tijd verneemt over een rede van de bisschop van Namen:

Op de eerste paasdag heeft Z. D. H. Mgr. Heylen onder de pontificale mis in de stampvolle kathedraal van Namen hulde gebracht aan Z. H. Paus Benedictus XV, die door de vijanden der kerk wordt voorgesteld als heulende met de overweldigers van België, maar die aan België de hartelijkste bewijzen van vaderlijke genegenheid heeft gegeven en wiens vredelievendheid niets liever wenst, dan deze oorlog te beëindigen, in plaats van hem aan te stoken.

Ook maakte mgr. Heylen gewag van lasterlijke geruchten, welke omtrent de pauselijke nuntius in omloop waren en die in de Tijd reeds herhaaldelijk zijn tegengesproken, maar in sommige kringen van België nog voortduren. Z. D. H. prees openlijk de correcte en tactvolle houding van Z. Exc. mgr. Tarci Porcelli, die zich vooral in deze moeilijke tijden grote verdiensten jegens België en de katholieke zaak heeft verworven.

Voorts bracht mgr. Heylen dank aan het edelmoedige Nederland, waar zoveel Belgische uitwijkelingen een gastvrij verblijf vonden in afwachting van rustiger dagen. Nooit zou België deze edelmoedigheid van de dierbare zustersnatie voldoende kunnen waarderen.

Mgr. sloot met dezelfde gevoelens van dankbaarheid uit te drukken aan Amerika, dat door de invoer van granen en levensmiddelen op grote schaal de Belgische bevolking tegen verhongering heeft bewaard en recht heeft op een duurzame erkentelijkheid van Belgenland.